

О‘ЗBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDIT AMALIYOTINING DOLZARBLIGI

Kafiyev Hojiakbar Hosilbek o‘g‘li

Ilmiy rahbar: Avloqulov Anvar Ziyadullayevich

Annotatsiya

Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobi va audit amaliyotining dolzarbligi tahlil qilinadi. Buxgalteriya va audit sohalariga zamonaviy raqamli texnologiyalarning, xususan sun‘iy intellekt, blokcheyn, bulutli texnologiyalar va katta hajmdagi ma’lumotlarni (Big Data) qayta ishlash tizimlarining kirib kelishi hisob yuritish va moliyaviy nazoratni tubdan o‘zgartirmoqda. Bu texnologiyalar axborotning aniqligi, ishonchliligi va shaffofligini oshirgan holda iqtisodiy xavfsizlik va boshqaruv sifatining oshishiga xizmat qilmoqda.

Kalit so‘zlar

raqamli iqtisodiyot, buxgalteriya hisobi, audit amaliyoti, sun‘iy intellekt, blokcheyn texnologiyasi, Big Data, avtomatlashtirish.

Kirish

Raqamli iqtisodiyot — bu zamonaviy raqamli texnologiyalar asosida shakllangan iqtisodiy tizim bo‘lib, unda axborot, raqamli ma’lumotlar va ularning oqimi strategik resurs sifatida baholanadi. Mazkur iqtisodiy muhitda buxgalteriya hisobi va audit tizimlari an‘anaviy shakldan chiqib, ilg‘or texnologiyalarga asoslangan, integratsiyalashgan tizimlarga aylanishga majbur bo‘lmoqda. Xususan, buxgalteriya axborot tizimlarining avtomatlashtirilishi, audit faoliyatining masofaviy va real vaqt rejimida olib borilishi hozirgi sharoitda dolzarb masalaga aylangan.

Asosiy qism

Bugungi kunda buxgalteriya hisobi jarayonlarida keng ko'lamli raqamli texnologiyalar joriy qilinmoqda. Sun'iy intellekt asosida ishlovchi dasturlar buxgalteriya yozuvlarini avtomatik tarzda yuritib, xatoliklar ehtimolini kamaytiradi. Ayniqsa, bulutli xizmatlar (cloud accounting) orqali har qanday qurilma orqali real vaqt rejimida moliyaviy hisobotlarga kirish imkoniyati vujudga kelmoqda.

Blokcheyn texnologiyasi esa buxgalteriya yozuvlarining o'zgartirib bo'lmazligiga, ularning shaffof va himoyalangan holda saqlanishiga xizmat qiladi. Bu, o'z navbatida, firibgarliklarning oldini olish, soliq nazoratini kuchaytirish hamda moliyaviy axborotlarning haqqoniyligini ta'minlashga yordam beradi.

Audit sohasida esa zamonaviy texnologiyalar orqali raqamli kuzatuv, masofaviy audit va sun'iy intellekt asosida xavf tahlilini amalga oshirish mumkin. Raqamli transformatsiya audit faoliyatini yanada tezkor, aniq va tizimli tarzda olib borish imkonini bermoqda. Masalan, katta hajmdagi ma'lumotlar bilan ishlovchi algoritmlar korxonalarning moliyaviy holatini chuqur tahlil qilish, xatarlarni aniqlash va prognozlash imkoniyatini kengaytirmoqda.

Shuningdek, avtomatlashtirilgan buxgalteriya tizimlari va ERP-platformalar (masalan, SAP, Oracle, 1C va h.k.) buxgalteriya bo'limining faoliyatini raqamli iqtisodiyot talablariga mos ravishda optimallashtirish imkonini bermoqda.

Xulosa

Raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobi va audit amaliyotining dolzarbligi kundan-kunga ortib bormoqda. Zamonaviy texnologiyalarning joriy qilinishi hisob yuritish va moliyaviy nazorat tizimlarini yanada samarali, ishonchli va shaffof qiladi. Bu esa xo'jalik yurituvchi subyektlarning investitsiyaviy jozibadorligini oshirish, moliyaviy barqarorlikka erishish hamda raqamli iqtisodiyotda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishiga zamin yaratadi. Kelajakda bu sohalarida raqamli texnologiyalarni chuqur o'zlashtirgan, yangi avlod buxgalter va auditor kadrlarga ehtiyoj yanada ortadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomalari. – T.: 2017–2023 yillar.
3. Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish konsepsiyasi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 2020-yil.
4. Xalilov N.X., Raxmatov I.R. Buxgalteriya hisobi va moliyaviy tahlil. – T.: “Fan va texnologiya”, 2021.
5. Axmedov M.Q., Norqulov D.R. Audit asoslari. – T.: “IQTISOD-MOLIYA”, 2020.
6. Deloitte (2023). Digital accounting and audit transformation: Global insights.
7. PwC (2022). The future of audit in a digital world: Risks and opportunities.
8. ISACA. Blockchain in Accounting and Auditing. White Paper, 2022.
9. IFRS Foundation. Accounting and Reporting in the Digital Economy. – London, 2021.
10. Qodirova D.N. Raqamli iqtisodiyotda buxgalteriya hisobi tizimining evolyutsiyasi.
// Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 2023, №2.